

Vlaams
Parlement

stuk **2431** (2013-2014) – Nr. 2
ingediend op 25 maart 2014 (2013-2014)

Ontwerp van decreet

tot wijziging van het decreet van 24 januari 2003
houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed
van uitzonderlijk belang,
wat betreft de definitie van ‘topstuk’
en tot omzetting van de verordening (EG) nr. 116/2009
van de Raad van 18 december 2008
betreffende de uitvoer van cultuurgoederen

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door mevrouw Yamila Idrissi en de heer Bart Caron

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Philippe De Coene.

Vaste leden:

de heer Paul Delva, mevrouw Els Kindt, de heren Johan Verstreken, Veli Yüksel;
de heren Johan Deckmyn, Chris Janssens, Wim Wienen;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Jo De Ro;
de heren Philippe De Coene, Chokri Mahassine;
mevrouw Danielle Godderis-T'Jonck, de heer Marius Meremans;
de heer Jurgen Verstrepen;
de heer Bart Caron.

Plaatsvervangers:

de dames Vera Jans, Tinne Rombouts, de heer Johan Sauwens, mevrouw Katrien Schryvers;
de heren Frank Creyelman, Jan Penris, Wim Van Dijck;
de heren Peter Gysbrechts, Sas van Rouveroi;
mevrouw Yamila Idrissi, de heer Jan Roegiers;
de heren Wilfried Vandaele, Kris Van Dijck;
mevrouw Ulla Werbrouck;
de heer Luckas Van Der Taelen.

Toegevoegde leden:

de heer Erik Arckens.

Stukken in het dossier:

2431 (2013-2014) – Nr. 1: Ontwerp van decreet

INHOUD

I.	Toelichting door mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur	4
1.	Verwijzing naar de beleidsnota Cultuur 2009-2014 en overleg met de SARC en de Topstukkenraad	4
2.	Remediëring aan een aantal lacunes in het oude Topstukkendecreet	4
3.	Advies van de SARC en de Topstukkenraad.....	5
4.	Overzicht van de belangrijkste bepalingen van het ontwerp van decreet	5
4.1.	Uitbreiding notie topstukken	5
4.2.	Geen categoriale regeling	6
4.3.	Beoordeling van het topstukgehalte	6
4.4.	Vordering tot terugkeer	6
4.5.	Decretaal kader van de Europese verordening voor de uitvoer van cultuurgooederen.....	6
5.	Besluit	7
II.	Algemene bespreking	7
III.	Artikelsgewijze bespreking en stemming	8
IV.	Eindstemming	8

De Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media behandelde op 13 en 20 maart 2014 het ontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 24 januari 2003 houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang, wat betreft de definitie van ‘topstuk’ en tot omzetting van de verordening van de Europese Gemeenschap (EG) nr. 116/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de uitvoer van cultuurgoederen.

Op 13 maart 2014 werd het ontwerp van decreet in de commissie toegelicht. Op 20 maart 2014 werd het besproken en gestemd.

I. TOELICHTING DOOR MEVROUW JOKE SCHAUVLIEGE, VLAAMS MINISTER VAN LEEFMILIEU, NATUUR EN CULTUUR

1. Verwijzing naar de beleidsnota Cultuur 2009-2014 en overleg met de SARC en de Topstukkenraad

Minister *Joke Schauvliege* verwijst naar de beleidsnota Cultuur 2009-2014 (*Parl. St. Vl. Parl.* 2009-10, nr. 192/1) die voorzag om tijdens deze legislatuur het Topstukkendecreet van 2003 te evalueren en waar nodig bij te sturen. Ook in het regeerakkoord staat dat de regering verder wil bouwen aan het topstukkenbeleid in het kader van een ‘Collectie Vlaanderen’.

Het ontwerp van decreet tot wijziging van het Topstukkendecreet is het resultaat van een intense evaluatie. Het steunt bovendien op een ruime inbreng van de Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (SARC) en de Topstukkenraad die uitvoerig werden geconsulteerd.

Eind 2011 lichtte een werkgroep van enkele externe deskundigen en leden van de Topstukkenraad het bestaande Topstukkendecreet door en toetste het op zijn verdiensten en tekortkomingen. Deze werkgroep was van mening dat Vlaanderen in de voorbije jaren duidelijk grote stappen heeft gezet op het vlak van de bescherming van het roerend cultureel erfgoed van bijzonder belang. De minister citeert de werkgroep: “Met het Topstukkendecreet als vertrekpunt werd in de loop van de voorbije jaren een beleidskader uitgebouwd dat tot positieve resultaten geleid heeft. Er konden een aantal mooie aankopen gerealiseerd worden; het publiek werd voor de problematiek gesensibiliseerd via specifieke publicaties; publieke eigenaars werden op het belang van de topstukken in hun collectie gewezen. Ook voor het materiële behoud van de topstukken bleek het decreet een goede zaak. De opname in de Topstukkenlijst zorgde in een aantal gevallen voor een sterk verhoogde aandacht en zorg voor deze stukken, inclusief het aanvatten van de nodige (subsidieerbare) restauraties.”.

2. Remediëring aan een aantal lacunes in het oude Topstukkendecreet

De werkgroep wees ook op een aantal lacunes in het gevoerde beleid. Een eerste lacune is dat het door het Topstukkendecreet gehanteerde lijstensysteem als nadeel heeft dat het nooit alle belangrijke stukken kan omvatten, waardoor het mogelijk blijft dat er plots belangrijke stukken uit België opduiken bij internationale veilinghuizen. Verder is het ook zo dat verzamelaars, ondanks de in het decreet ingebouwde garanties – omwille van privacyredenen – vaak liever niet hebben dat hun collectiestukken in een publieke lijst worden opgenomen.

Een tweede lacune is dat de beschermingsregelingen van de gemeenschappen niet van toepassing zijn op de cultuurgoederen die zich in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad bevinden. De werkgroep stelde voor om, naar het voorbeeld van de Europese verordening betreffende de uitvoer van cultuurgoederen buiten de Europese Unie, via een samenwer-

kingsakkoord, een voor heel België geldende categoriale regeling voor het buiten België brengen van cultuurgoederen in te voeren.

Om aan deze lacunes te remediëren werd in eerste instantie een voorstel van wijziging van het Topstukkendecreet voorgesteld met de invoering van het categorieënsysteem en een vergunningsplicht voor het vanuit Vlaanderen buiten België brengen van cultuurgoederen die onder één of meer van deze categorieën vallen. Het gaat hier om 15 categorieën, zoals ‘Oudheidkundige voorwerpen ouder dan 100 jaar’ maar ook ‘Schilderijen, aquarellen, gravures, zeefdrukken enzovoort, ouder dan 50 jaar en niet meer in bezit van de maker’, evenals ‘Archieven en onderdelen ervan ouder dan 50 jaar’ of de containercategorie ‘Andere antiquiteiten die niet tot één van de categorieën behoren en ouder zijn dan 50 jaar’. Men gaat in dat categorieënsysteem dus heel breed.

Een weigering van de gevraagde exportvergunning zou automatisch tot gevolg hebben dat het cultuurgoed wordt opgenomen in de Topstukkenlijst met alle vereisten inzake mobiliteit en restauratie en dat er een aankoopplicht geldt voor de Vlaamse Gemeenschap.

3. Advies van de SARC en de Topstukkenraad

Het voorontwerp van decreet werd voor advies aan de SARC en de Topstukkenraad voorgelegd. De SARC stelde in zijn advies overtuigd te zijn van het nut en de noodzaak van het voorgestelde decreet, maar wees op het gevaar van onnodige administratieve lasten. De SARC stelde voor om (1) voor cultuurgoederen in overheidsbezit enkel een meldingsplicht op te leggen en geen vergunningsplicht; en (2) om de door de Europese verordening gehanteerde, al te ruime, vergunningsplichtige categorieën in te perken door invoering van voldoende hoge waardedrempels voor wat betreft het vanuit België naar een andere lidstaat van de Europese Unie brengen van cultuurgoederen.

De Topstukkenraad van zijn kant stelde dat de invoering van een categoriale regeling voor het buiten België brengen van cultuurgoederen, administratieve lasten zou invoeren die niet in verhouding staan tot het beoogde resultaat: de bescherming van het erfgoed van uitzonderlijk belang in België.

De Topstukkenraad stelde in zijn advies een overmatige beperking vast voor kleine verzamelaars en handelaars. Een regeling die als te bezwarend ervaren wordt, dreigt immers tot een ‘erfgoedvlucht’ te leiden, eerder dan tot de nagestreefde en betere bescherming van het erfgoed van bijzonder belang in Vlaanderen. Naast het rechtmatig nagestreefde ‘gemeenschapsbelang’, zo stelt de Topstukkenraad, moet ook evenredig aandacht geschonken worden aan de rechtmatige belangen van een particuliere eigenaar.

Als alternatief stelt de Topstukkenraad voor om een toestemmingsvereiste in te voeren voor het buiten Vlaanderen brengen van cultuurgoederen die niet op de Topstukkenlijst opgenomen zijn, maar wel voldoen aan de criteria ‘zeldzaam en onmisbaar’ zoals gehanteerd door het Topstukkendecreet.

4. Overzicht van de belangrijkste bepalingen van het ontwerp van decreet

Op basis van de input van de beide adviesorganen werd het voorliggende ontwerp van decreet opgesteld. De minister geeft een overzicht van de belangrijkste bepalingen.

4.1. Uitbreiding notie topstukken

Het wijzigingsdecreet breidt de notie van ‘topstukken’ uit tot alle cultuurgoederen die aan de toetsingscriteria voor een topstuk (‘zeldzaam én onmisbaar’) voldoen, ongeacht of ze al dan niet in de Topstukkenlijst werden opgenomen.

Voor het buiten Vlaanderen brengen van dergelijke cultuurgoederen is steeds een voorafgaande toestemming vereist vanwege de Vlaamse overheid. De weigering van de toestemming om een topstuk buiten Vlaanderen te brengen, verplicht de Vlaamse overheid tot aankoop van het cultuurgoed tegen een geobjectiveerde (internationale) marktwaarde. De garanties die het huidige Topstukkendecreet op dit vlak aan de eigenaars biedt, blijven ongewijzigd.

Met deze uitbreiding van de notie Topstukken remedieert het wijzigingsdecreet een hiaat in het huidige Topstukkendecreet waarbij ‘topstukken’ die niet gekend zijn, naar het buitenland kunnen worden gebracht zonder dat de Vlaamse overheid daarbij de mogelijkheid had om ze, omwille van hun belang voor het Vlaamse erfgoed, te beschermen en eventueel te verwerven.

4.2. *Geen categoriale regeling*

De voorgestelde wijziging biedt een toereikende oplossing voor dit hiaat zonder dat daarvoor een zware administratief-bureaucratische regeling dient ingevoerd te worden die voor uitgebreide categorieën van cultuurgoederen (cfr. Europese verordening voor buiten Europa), een voorafgaande toelating verplicht stelt.

4.3. *Beoordeling van het topstukgehalte*

De beoordeling of een cultuurgoed al dan niet beantwoordt aan de criteria ‘zeldzaam én onmisbaar’ en derhalve een topstuk is, valt in eerste instantie toe aan de eigenaar van het cultuurgoed.

De voorgestelde regeling biedt de mogelijkheid aan de eigenaar om, voorafgaand aan het buiten Vlaanderen brengen van een cultuurgoed, een ruling te vragen aan de Vlaamse overheid via de Topstukkenraad, die uitspraak doet over het feit of het cultuurgoed al dan niet een topstuk is in de zin van het Topstukkendecreet.

4.4. *Vordering tot terugkeer*

De Vlaamse overheid kan de terugkeer naar Vlaanderen vorderen van topstukken die zonder voorafgaande toelating buiten Vlaanderen werden gebracht. Zoals hierboven reeds gesteld kan een eigenaar die dit risico niet wil lopen, voorafgaand aan het buiten Vlaanderen brengen, een ruling vragen over het feit of het cultuurgoed al dan niet een topstuk is.

Binnen de internationale kunsthandel neemt de aandacht voor de historie van de herkomst van een kunstwerk steeds toe. Gereputeerde veilinghuizen en galerieën, de Angelsaksische op kop, streven ernaar om hun klanten een kwaliteitsvolle eigendomstitel aan te bieden. Om het risico op een vordering tot terugkeer te voorkomen, zullen zij voor belangrijke stukken een voorafgaande ruling vragen.

4.5. *Decretaal kader van de Europese verordening voor de uitvoer van cultuurgoederen*

Het ontwerp van wijzigingsdecreet voert tevens een decretaal kader in voor de aflevering van de door de Europese Unie opgelegde vergunningen voor het buiten de Europese Unie brengen van cultuurgoederen. Tot op heden werden deze vergunningen afgeleverd in rechtstreekse toepassing van de Europese verordening betreffende de uitvoer van cultuurgoederen. Het ontwerp van decreet voorziet ook in de door de verordening verplicht gestelde specifieke strafbepalingen voor de overtreding van deze vergunningsplicht.

5. Besluit

De minister meent dat deze maatregelen een aanvaardbare aanvulling geven op het bestaande Topstukkendecreet waardoor de kwaliteit van de erfgoedbescherming verhoogt – onder meer naar private collecties toe – zonder dat het in verhouding onredelijke verplichtingen oplegt aan de eigenaars van erfgoed.

De minister wijst er aanvullend op dat cultuurgoederen die zich in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad bevinden niet onder de regeling vallen van het voorliggende ontwerp van decreet. De federale overheid heeft hierin immers nog een restbevoegdheid. Daarom wordt in een volgende legislatuur best een samenwerkingsakkoord gesloten tussen de federale overheid en de Franse en de Vlaamse Gemeenschap. Op deze wijze kan een gemeenschappelijke sokkelregeling worden ingevoerd voor het buiten België brengen van cultuurgoederen. Het cultureel samenwerkingsakkoord dat op 7 december 2012 met de Franse Gemeenschap werd afgesloten biedt alvast een formeel forum voor dit overleg. Momenteel is er immers nog een verschillende benadering van de Vlaamse Gemeenschap die tot nu toe met een nominatieve lijst van topstukken werkt en de Franse Gemeenschap die werkt met een categorieënsysteem.

II. ALGEMENE BESPREKING

De heer *Jo De Ro* ziet een aantal positieve elementen, vooral in het verbreden van de definitie van topstuk. Hij waarschuwt echter voor het verschil tussen het wettelijke en werkelijke landschap bij de toepassing van een decreet en roept op om bij de invulling van het ontwerp van decreet de achterliggende visie ervan toe te passen. De afgelopen jaren ontbrak het in de toepassing immers aan wat punch en visie. De heer De Ro wijst ook op het belang van collecties en op de aandacht voor het hele oeuvre van belangrijke moderne kunstenaars als Panamarenko, Tuymans en Borremans.

De heer *Bart Caron* vindt het ontwerp van decreet een verbetering van de bestaande regelgeving. Er wordt ook voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad een oplossing aange-reikt. Voor de uitvoer van stukken die potentieel op de Topstukkenlijst zouden kunnen staan, is er een milde doch krachtige oplossing gevonden. Mild in die zin dat er geen overmatige administratieve overlast wordt gecreëerd. Het is goed dat de minister op dit punt op het advies van de SARC is ingegaan. De aandacht voor ensembles en collecties is een interessante verbetering. De aandacht voor de collecties zou een hefboom kunnen zijn om, in het kader van het cultureel samenwerkingsakkoord met de Franse Gemeenschap en met de federale instellingen, raakvlakken te vinden voor vormen van overleg en verbin-ding, zodat aan het roerenderfgoedbeleid sterker vorm kan worden gegeven.

De heer *Paul Delva* sluit zich daarbij aan. Het is goed dat bepaalde werken als topstuk kunnen worden beschouwd ook al staan ze formeel niet op de Topstukkenlijst. Het ontwerp van decreet zal de planlast niet onredelijk doen toenemen. Met het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad moet aan een oplossing worden gewerkt. De federale overheid speelt daarin een rol. Een van de prioriteiten voor het begin van de volgende legislatuur is dat er een samenwerkingsakkoord zou kunnen worden afgesloten tussen de Vlaamse Gemeenschap, de federale overheid en de Franse Gemeenschap.

Minister *Joke Schauvliege* is tevreden met de positieve reacties maar ook met de terechte bezorgdheden die naar voren werden gebracht. Er moet inderdaad contact worden gehou-den met bezitters van belangrijke collecties. Dit is al gebeurd. Goede contacten leggen is een kwestie van vertrouwen. Voor afspraken met andere overheden biedt het cultureel samenwerkingsakkoord mogelijkheden. Er moet met zorg worden gekeken hoe dit in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad kan worden uitgewerkt. Die contacten worden vanaf nu gelegd.

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING EN STEMMING

Bij de artikelsgewijze bespreking worden geen opmerkingen gemaakt.

De artikelen 1 tot en met 26 worden unaniem aangenomen met 8 stemmen.

IV. EINDSTEMMING

Het ontwerp van decreet tot wijziging van het decreet van 24 januari 2003 houdende bescherming van het roerend cultureel erfgoed van uitzonderlijk belang, wat betreft de definitie van ‘topstuk’ en tot omzetting van de verordening (EG) nr. 116/2009 van de Raad van 18 december 2008 betreffende de uitvoer van cultuurgooederen, wordt unaniem aangenomen met 8 stemmen.

Philippe DE COENE,
voorzitter

Yamila IDRISI
Bart CARON,
verslaggevers